

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

1 augusti 2013

Kära systrar och bröder,

Sommaren är alltid lika efterlängtd på våra nordliga breddgrader. En tid inte bara för vila och semester, men när vi också genom resor och vistelser på annan ort ges möjlighet att gästa andra församlingars gudstjänster och därmed uppleva samhörigheten med systrar och bröder i den världsvida gemenskap som vi varje söndag bekänner oss till, den *enda, heliga, allmänliga och apostoliska kyrkan*. Som tillhöriga Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby har vi gett ett löfte att så långt möjligt fira eukaristi varje vecka. Att ibland få delta i en annan mässa än i vår hemförsamling är ofta en rikedom. Och numera går det för det mesta att finna regelbundna mässor på de flesta platser. Även om vi ännu inte kommit dit att eukaristi firas varje söndag i alla kyrkor – vilket bör vara det självklara målet för varje församling.

Nyligen träffade jag förre Linköpingsbiskopen Martin Lind på ett tåg mellan Lund och Linköping. Vi drack en kopp kaffe i bistron och kom då bland annat att samtala om just detta. En av biskop Martins viktigaste insatser under åren som biskop i Linköping var det sätt på vilket han oförtröttligt verkade för att alla församlingar i stiftet skulle fira högmässa varje söndag. På tåget berättade han hur svårt det förr kunde vara, till och med i Svenska kyrkan, att finna en mässa var söndag, i synnerhet när han vistades i sitt sommarhus på Österlen. "Min fru kallade mig nattvardsdetektiv", sa han skrattande. "Jag finkammade predikoturerna inför varje helg för att se var det firades mässa, och så for vi dit."

Under det senaste året har jag själv vistats några perioder på Österlen i samband med att jag varit till dels sjukskriven efter min hjärtmuskelinflammation vintern 2012. Det gamla missionshuset i Brantevik vid havet, har kommit att bli en tillflyktsort för såväl vila som skrivande. Vid ett av dessa besök firade jag söndagsmässa i Ravlunda gamla medeltidskyrka. Jag förväntade inte någon större gudstjänstfirande församling; Skåne, i synnerhet den sydöstra delen, är känt som ett "hårt fält" och det var dessutom en sommarsöndag. Döm om min förvåning när jag fann kyrkans parkering fylld av bilar! Var det någon särskild begivenhet denna söndag? Ingalunda. Bara "vanlig" högmässa. Den stora gudstjänstfirande församlingen var påtagligt delaktig och hemmastadd i liturgin, som leddes av den sympatiska prästen Per Frostensson. När jag under det efterföljande kyrkkaffet gav uttryck för min entusiasm över gudstjänsten, kommenterade några församlingsbor att deras kyrkoherde under flera års tid hade "skolat in" församlingen i ett regelbundet och gediget mässfirande. Det var frukten av denna målmedvetenhet vi nu fick smaka.

En annan av sommarens höjdpunkter var ett besök hos vår visitator, biskop Biörn Fjärstedt, och hans hustru Wirginia i deras sommarvivre på östra Gotland, med bland annat en guidad tur till ett tiotal medeltidskyrkor. Med biskopen som ciceron fick vi en inblick i ett unikt andligt arv, något som avslutades med middagsbön i Domkyrkan i Visby. En av dagarna hade biskop Biörn samlat en grupp av öns präster och teologer till ett samtal över te och scones (egenhändigt bakade av biskopen). Ämnet för samtalet var värnandet av gudstjänstens djup och kraft i en tid när kyrkan riskerar att bli en spegel av den omgivande populärkulturen.

Den gångna söndagen, den tionde efter pingst, blev det gudstjänst i Pieksämäki gamla kyrka i östra Finland i samband med att jag ledde bibelstudier i den lutherska kyrkans sommarkonferens i Svensk-Finland. En enkel, gedigen liturgi i lågkyrklig tradition, som förenade en god allmänkyrklig ordning med inspiration från väckelserörelsens sångskatt. Konferensen hölls i närheten av de två ortodoxa klostren Nya Valamo och Lintula. Det blev även ett besök där. Lördagens vigilia i Nya Valamo, en två och en halv timmar lång liturgi, avslutades med att alla som önskade fick ta emot oljesmörjelsen.

*

En fråga som jag då och då får är hur man bör förhålla sig vid besök i länder där det i stort sett bara firas katolska mässor, som ofta är fallet i Sydeuropa. Vi är ju som icke-katoliker vana vid att vi inte är inbjudna att delta i den katolska mässan. Naturligtvis bör vi respektera den ordning som varje kyrka, kloster och församling har i det avseendet. Men den som besöker katolska kyrkor på kontinenten, och förhör sig om möjligheten att få delta, upptäcker hur man i stort sett alltid praktiserar så kallad "eukaristisk gästfrihet". När katolska präster inbjuder även gästande icke-katoliker att delta i kommunionen bryter de inte mot sin kyrkas ordning, det är tvärtom normal kyrklig praxis. Den kanoniska lagen ger möjlighet att inbjuda pilgrimer som inte är katoliker att delta i mässan när dessa inte har tillgång till sitt eget nattvardsbord. Självfallet under förutsättning att vi delar den katolska kyrkans tro på Kristi närvaro i nattvarden. Mitt råd är därför: var frimodig att delta när du inbjuds att ta emot kommunionen i en katolsk gudstjänst då du befinner dig på resa utomlands. Som kommunitet delar vi den odelade kyrkans tro att brödet och vinet i mässan, enligt Jesu egna ord, *är* Kristi kropp och blod.

*

På Bjärka-Säby har mässorna firats i vanlig ordning under sommaren, söndagar och onsdagar, och våra sommarvolontärer har hängivet och mycket förtjänstfullt hållit bönen låga brinnande i de dagliga tidebönera. Den nionde söndagen efter pingst hölls en annorlunda gudstjänst: vi firade mässa med husvälsignelse hos familjen Lindholm i stationshuset, dit de flyttat sedan ett år tillbaka. Mässan hölls denna vackra sommarsöndag i trädgården, och under husvälsignelsen vandrade hela församlingen i procession runt huset med ikoner, rökelse och evangeliebok. Att välsigna det hus där man bor är en gammal tradition i kyrkan, ett uttryck för att vi inte skiljer mellan det profana och det religiösa. Varje hem där de döpta bor är en kyrka i miniatyr, hela vår vardag en *leitourgia*, en gudstjänst. Inget kan göra en så påtaglig skillnad i våra liv som när vi börjar betrakta det vi i vardagen gör för varandra, som något vi gör för Gud och till hans ära.

*

I vår kommunitets regel heter det om eukaristin:

Hjärtat i Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby och dess spiritualitet är det eukaristiska livet. Det regelbundna firandet av eukaristin, den måltid som skänker oss uppståndelsens näring, är därför den viktigaste källan till liv och läkedom för vårt liv tillsammans. Med den tidiga kyrkan delar vi tron att eukaristin gör kyrkan närvarande i hela dess fullhet. Den är bönerns bön, den handling genom vilken vi bär fram oss själva och hela världen till Gud. Eukaristin sammanfattar vår tro och skänker den kristna församlingen dess identitet. Den drar oss genom den Helige Andes nedstigande in i det enhetens mysterium där vi förenas med varandra i Kristi gemenskap med sin Fader.

I Bjärka-Säby har vi sedan åtskilliga år firat två eukaristiska gudstjänster varje vecka. Söndagens mässa, enligt västlig rit, är vår huvudgudstjänst och har firats i Slottskapellet sedan 1996, året för kommunitetens ringa begynnelse. De första åren firades denna mässa klockan sju, men efter några år övergick vi till den tid som vi funnit vara den bästa för söndagens mässa i Bjärka-Säby, klockan åtta på morgonen.

Sedan 2005 har vi även firat en mässa i Övre salen enligt orientalisk rit, men med viss anpassning till våra egna förhållanden. Denna liturgi har varit och förblir en rik andlig källa för oss och många av våra vänner. Åtskilliga vittnar om avgörande gudsmöten, erfarenheter av ögonöppnande karaktär, i samband med onsdagsmässan. Intressant nog har det också varit den av våra gudstjänster som inte så få från frikyrklig bakgrund känt sig mest hemma i. Även om liturgin vilar i en given ordning, och rymmer inslag som vi till en början är ovana vid, beskriver många hur de upplever den som en ovanligt "fri" gudstjänst. Till det bidrar givetvis att inga skrivna agendor används, liksom att den gudstjänstfirande församlingen är så delaktig, även med personligt formulerade förböner liksom möjlighet att dela "ord" som Anden inger. Men också att den ortodoxa liturgin i sig har ett slags flöde som kan föra tankarna till en "karismatisk" gudstjänst.

Övre salens eukaristiska gudstjänst hämtar sin inspiration från två håll: Basileiosliturgin, så som den firas i den koptiska kyrkan, och vardagsliturgin i det syriska bergsklostret Mar Musa, firad sittande på golvet runt ett lågt altare. Den liturgiska ramen liknar alltså den som vi möter i till exempel koptiska kloster och församlingar. De eukaristiska bönerna är hämtade från Basileiosliturgin och från en tidig egyptisk liturgi som härrör från Serapion av Thumis, en 300-tals biskop i Egypten, men till viss del även från Chrysostomosliturgin. Sångerna kommer i hög grad från vår västliga tradition; här finns alltifrån gregorianska toner till sånger från Taizé och Iona liksom svenska hymner.

Övre salens liturgi växte fram under ungefär ett års tid. Därefter har den inte förändrats. Den firas alltid enligt den ordning som finns nedtecknad i boken *Eukaristin så som den firas i Övre salen på Nya Slottet Bjärka-Säby* (2005). Intressant nog har jag dock från besökare som deltagit i gudstjänsten, och sedan kommit tillbaka efter ett år eller två, mer än en gång mött kommentaren: "Jag märker att ni ändrat en del saker i liturgin." Vilket vi dock inte har gjort! Men reaktionen visar på något fascinerande: liturgin rymmer skikt efter skikt, vi ser nya saker när vi återvänder, så påtagligt att vi ibland till och med tror att nya inslag tillförts. Men de fanns där hela tiden, vi uppmärksammade det bara inte förrän något nytt avslöjades för oss i det mysterium vi firar.

*

Nu tror vi att tiden är mogen att låta fler smaka frukterna av Övre salens liturgi. Från i höst genomför vi därför, i samråd med våra visitatorer, en förändring. Den orientaliska liturgin enligt Övre salens ordning kommer att börja firas återkommande i några av de områden där vår kommunitet redan har regelbundna samlingar, till att börja med på tre platser. Dels i Västra Ryds medeltidskyrka, som tillhör Kungsängens församling i Svenska kyrkan och ligger norr om Stockholm, dels i Linneakyrkans Stefanoskopell i Göteborg. Dessutom kommer ökenmässan att firas i Linköping (plats meddelas inom kort).

Samtidigt som vi tar detta steg gör vi därmed, åtminstone för en tid, ett uppehåll med onsdagarnas eukaristi i Övre salen på Bjärka-Säby. Jag är medveten om att det kommer att innebära en saknad för många. Beslutet har växt fram under en längre tid, i samråd med Sionförsamlingen i Linköping som förvaltar Nya Slottet, och vi tror att det nu är rätt tid att

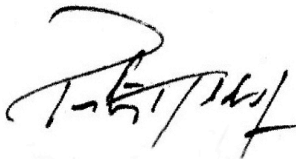
göra en paus med onsdagsmässorna i Övre salen, medan vi samtidigt låter denna liturgi bli tillgänglig på andra platser för en tid. Gudstjänster med en speciell karaktär, en rit som är annorlunda än söndagens, kan ibland ha en speciell funktion under en särskild tid. Annorlunda är det med söndagens huvudgudstjänst: den måste alltid firas, oavsett allt, utan undantag. Det är denna gudstjänst som konstituerar kyrkan och utgör den mest förtätade manifestationen av Guds rike i den här världen.

Utöver den förändring som jag här berättat om fortgår livet och rytmen på Nya Slottet i vanlig ordning: de dagliga tidebönerna, söndagens mässa, mässor på apostla- och martyrdagar, retreat, kurser och möten, volontärer som lever "klosterliv" under ett år eller två, och inte minst möjligheten för enskilda gäster att besöka Nya Slottet några dagar för egen retreat.

*

Närmast ser vi nu fram emot vårt Sommarmöte med åtföljande Generalkapitel. Om några dagar väntar vi från tryckeriet den *tidebönsbok* vi tagit fram för våra sommarmöten, präglad av tiden för Kristi förklaring. Det skall bli en stor glädje att möta er alla som har möjlighet att delta under hela mötet eller enstaka dagar. Givetvis är gudstjänsterna som alltid öppna för alla, även för den som inte är anmäld till själva sommarmötet. Och ni som av olika skäl inte kan närvara kommer att finnas med i våra dagliga böner. Söndagen den 11 augusti firar vi Generalkapitlets stora årliga festmässa tillsammans med biskop Biörn, och gläds över att ett antal av våra noviser då kommer att avlägga sina högtidliga löften.

Er i Kristus djupt förbundne,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. Biörn', written in a cursive style.